

Intervju: Wolfgang Petritsch, Visoki predstavnik u BiH "BiH na ispitu zrelosti"

Wolfgang Petric, Visoki predstavnik za BiH, u intervjuu za "Nezavisne" priznaje da je jos zabrinut za sudbinu Bosne i Hercegovine, iako, kako kaze, postoje pozitivni znaci, prepoznatljivi u sazrijevanju politicke situacije u zemlji, odnosno u nastojanju organa vlasti da preuzmu odgovornost za buducnost zemlje

O buducnosti BiH i odnosima izmedju njenih naroda izgleda da se konacno odlucuje u institucijama vlasti. Alijansa za promjene je otvorila pitanja izmjene Zakona o Vijecu ministara BiH i donosenja izbornog zakona, koji bi trebao uvaziti odluku Ustavnog suda BiH o konstitutivnosti naroda i medjunarodne konvencije o ljudskim pravima i slobodama. Inace, donosenje izbornog zakona je uslov za prijem BiH u Vijece Evrope, Oponenti pomenute akcije Alijanse za promjene se za sada drze skupstinskih klupa. No, HDZ BiH je za jesen najavila neke vaninstalacionalne akcije. Takvih je u BiH proljetos bilo i u Mostaru i u Trebinju i u Banjoj Luci. Javnost ocekuje da organizatori pomenutih akcija, ali i fundcioneri, prozvani za zloupotrebe ovlasti odgovaraju pred zakonom. Istraga o navedenim slucajevima tece traljavo, a i iz redova same Alijanse da se cuti da je to zbog toga sto jos nisu preuzete sve poluge vlasti. O aktualnom politickom trenutku u BiH razgovarali smo sa Wolfgangom Petricem, Visokim predstavnikom medjunarodne zajednice u BiH.

NN: Da li se, prema Vasoju ocjeni, u nekoliko proteklih mjeseci u BiH dogodilo ista sto bi Vas ucinilo optimistom u pogledu

konacne stabilizacije politickih i ekonomskih prilika u BiH?

WP: Vidimo da se u proteklih nekoliko mjeseci situacija razvijala u vrlo interesantnom smjeru. Pocevsi od uspostavljanja novih organa vlasti do formiranja Vijeca ministara koje je konacno u svoj plan rada uvrstilo ideju "odgovornosti", koju sam prezentirao prije dvije godine. Konacno, dosli smo u fazu u kojoj organi vlasti nastoje da preuzmu odgovornost za buducnost ove zemlje. To je vrlo pozitivan znak. Diskusije koje idu u ovom pravcu pokazuju da politicka scena u BiH sazrijeva.

Jedan od znakova je i da organi vlasti u RS izgleda konacno shvacaju da moraju saradjivati sa haskim Tribunalom. Medjutim, moramo vidjeti i istinsko provodjenje nekih namjera koje su deklarativno izrazene u izjavama organa vlasti.

Medjutim, i dalje sam ozbiljno zabrinut za stvarno stanje u BiH. Dogadjaji u Banja Luci i Trebinju su pokazali da neki ljudi u RS zaista smatraju da mogu ugrozavati prava naroda Bosne i Hercegovine, na primjer njihovo pravo na slobodu vjeroispovjesti i pravo na slobodno okupljanje. Ukoliko samo pomislite da Ministarstvo unutrasnjih poslova RS smatra da bi trebalo naplatiti svoje aktivnosti koje je poduzelo kako bi osiguralo bezbjednost ljudi tokom komemoracije, to dovoljno jasno ilustrira njihov stav prema pomirenju i povratku izbjeglica. Ovaj konkretan primjer je apsolutno uzasan i rukovodstvo RS-a mora, u svom vlastitom interesu, brzo reagirati kako bi se suprotstavilo ovakvim stavovima.

NN: Kako ocjenjujete otvaranje rasprave oko prosirenja kompetencija Vijeca ministara BiH i inicijative Alijanse za promjene o donosenju izbornog zakona, koji ce uvaziti odluku Ustavnog suda BiH o konstitutivnosti naroda? Da li se tu radi o pokretanju nuznih reformskih procesa ili o izazivanju politicke krize?

WP: To su dva vrlo ambiciozna zadatka, iako za jedan od njih, odnosno za Izborni zakon, postoji rok. Rok koji je dalo Vijeće Evrope je pitanje za sebe, no najvažnija je činjenica da je izbore potrebno pripremiti, a što duže bude trajao proces uspostavljanja okvira za održavanje izbora manje je vjerovatno da će na vrijeme, odnosno prije izbora, biti ispunjeni svi administrativni uslovi za provođenje izbora. Međunarodna zajednica je jasno dala do znanja da neće organizirati slijedeće izbore. Nadalje, ne slažem se sa idejom mijenjanja Ustava putem Izbornog zakona. To mora biti učinjeno upravo obrnuto. Tek kada bude promijenjen Ustav, treba izvršiti i izmjene i dopune Izbornog zakona. Ali ne možete prejudicirati rezultate ustavnih promjena.

NN: Da li ćete iskoristiti svoje ovlasti kada su u pitanju izborni zakon i proširenje kompetencija vijeća ministara BiH?

WP: Od samog početka sam govorio da su to dva pitanja za koja bh. političari trebaju preuzeti odgovornost. Mi smo spremni pružiti svoju pomoć u pripremi zakona, spremni smo sudjelovati u konsultacijama, ali zakon koji ima toliku važnost za demokraciju, kao što je to slučaj sa Izbornim zakonom, mora biti usvojen od strane demokratskih institucija, s obzirom da je svrha ovakvog zakona da služi tim institucijama. To se odnosi i na Zakon o Vijeću ministara.

NN: Da li ste zadovoljni tempom ostvarenja programskih ciljeva Alijanse za promjene, odnosno, sveopstih reformi u BiH? Ko je odgovoran za eventualno kasnjenje tih procesa?

WP: U ovoj fazi, ništa se ne može desiti dovoljno brzo. Već je izgubljeno dosta vremena koje je bilo potrebno za provođenje sustinske reforme i krajnje je vrijeme da se poduzmu odgovarajuće mjere. Alijansa je odlučila da rješava ova pitanja i njen program rada je vrlo ambiciozan. Oni su tek nedavno dosli na vlast i naslijedili su vrlo tesku situaciju koju su iza sebe ostavili njihovi prethodnici. Dakle, potrebno

je određeno vrijeme za prilagođavanje.

Zabrinjava činjenica da u toku proteklih mjeseci nije postignut dovoljan napredak u cilju ispunjavanja uslova koji su postavljeni Road Map-om EU-a. Isto se odnosi i na prijem BiH u Vijeće Evrope. Ekonomija je u tranziciji i svi oni koji su nadležni za tu oblast, moraju posvetiti punu pažnju ekonomskim pitanjima. Sve je manje donatorskih sredstava, međunarodna ulaganja su ugrožena zbog neozbiljnih političkih intervencija, a ljudima trebaju radna mjesta. Problem je u tome što napredak u procesu provođenja reformi u BiH i stvaranju okruženja koje će biti povoljnije za poslovanje nije ostvaren adekvatnom brzinom. Nismo ni malo blize potpisivanju Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju EU, iako ga je Hrvatska upravo potpisala.

Ne mislim da BiH ne može doći do faze u kojoj se nalazi ova susjedna zemlja. Međutim, potrebno je poduzeti više napora u ovom smjeru, i ne smije više biti oklijevanja i "žrtvovanja bika za kilogram mesa", da upotrijebim frazu koju je upotrijebio bivši predsjedavajući Vijeća ministara, gospodin Matic.

NN: Slazete li se sa ocjenama dijela bh. javnosti da Alijansa za promjene nije preuzela sve poluge vlasti, odnosno, da je u pojedinim institucijama ostalo previše kadrova iz bivše vlasti.

WP: Ne mislim da je to pravo pitanje. Ovoj zemlji ne treba državna služba u koja se mijenja svaki put kada dodje do promjene u strukturama vlasti, nego profesionalna državna služba u kojoj zaposlenici imaju posao zbog svojih kvalifikacija, a ne na osnovu članstva u političkoj stranci. Ovim pitanjem se bavi nacrt Zakona o državnoj službi, koji je pripremila Radna grupa na osnovu smjernica OHR-a, o kojem se trenutno razgovara na nivou Vijeća ministara i svakako očekujemo njegovo usvajanje.

NN: Kako objasnjavate nesklad izmedju izvjestaja medija (ne samo bh. nego i americkih i engleskih) i brojnih nevladinih udruga o zloupotrebama polozaja pojedinaca iz bivse vlasti i cinjenice da je malo ko od prozvanih funkcionera i odgovarao pred pravosudnim organima?

WP: Nekoliko slucajeva je na sudu, na primjer slucaj bivseg premijera Federacije Edhema Bicakcica kojeg sam smijenio sa funkcije u Elektroprivredi BiH. Medjutim, sudstvo u BiH jos uvijek ima slabu osnovu i moramo uciniti sve sto mozemo kako bismo podrzali tuzioce i sudije u njihovom nezavisnom radu i brzom ispunjavanju zadataka. Moj ured i Nezavisna sudska komisija poduzimaju dosta napora u cilju organiziranja sudskih procedura i uspostavljanja efikasnijeg sudstva, s obzirom da su nedovoljni kapaciteti do sada bili osnovna prepreka u ovom procesu.

NN: Da li ste se ikada pokajali sto ste se, navodno, usprotivili eliminiranju SDS iz izborne utrke za opce izbore 2000. godine?

WP: Vrlo pazljivo sam pratio situaciju i to i dalje cinim. Ovo se ne odnosi samo na SDS nego i na druge politicke stranke. SDS treba znati da medjunarodna zajednica vrlo pazljivo prati njihov rad. SDS ima veliki uticaj i ja ih vidim kao jednu izuzetno problematicnu politicku stranku.

NN: Ove godine resorni entitetski ministri mnogo cesce nego predstavnici medjunarodne zajednice u BiH obilaze povratnike. To se povezuje i sa smanjenjem priliva donatorskih sredstava za povratnike. Ako je to zaista tako, moze li se medjunarodna zajednica u BiH malo vise angazirati na zastiti povratnika?

WP: Entitetski ministri nisu inicirali donosenje nedavnih kljucnih odluka kojima se olaksava povratak u BiH, kao sto su izmjene i dopune Zakona o otkupu odnosno privatizaciji stanova u Federaciji BiH i RS. U stvari, ja sam nametnuo te izmjene i dopune Zakona, na zahtjev gospodina Zubaka, ministra za

izbjeglice i ljudska prava BiH. Razlog za poduzimanje ovakve mjere bila je cinjenica da entitetski ministri nisu mogli postici dogovor zbog njihove nespremnosti da pronadju zajednicke osnove. Moj ured je takodje posredovao u postizanju dogovora sa Elektroprivredom u Federaciji na osnovu cega su izbjeglicama smanjeni troskovi za prikljucenje elektricne energije. Ali je sasvim sigurno da bih bio vise nego zadovoljan ukoliko bi entitetski ministri bili spremni na sebe preuzeti pitanje povratka izbjeglica i punu odgovornost za provodjenje ovog vitalnog procesa. Medjutim, smatram da je moj zadatak da stitim prava svih gradjana BiH. I sasvim sigurno cu nastaviti pazljivo pratiti stavove lokalnih politicara prema procesu povratka.

NN: Da li se napadi na povratnike mogu povezati sa smanjenjem broja NATO vojnika u BiH ili je agresivnost ekstremista uvjetovana cinjenicom da su mnoge osobe osumnjicene za ratne zlocine jos na slobodi?

WP: Mislim da nekoliko faktora doprinosi postojećoj situaciji. Nacionalisti se suocavaju sa sve vecim otporom u javnosti. Povratak je mnogo masovniji nego ranije, a novi organi vlasti su se obavezali na jedan pragmatican plan aktivnosti. Nova politicka orijentacija u Bosni i Hercegovini je sasvim suprotna u odnosu na nacionalisticki program. Medjutim, postoje snage koje su ozbiljno zainteresirane za pogorsanje ovakve atmosfere, cak i koristenje nasilja u te svrhe. Cinjenica da su optuzeni ratni zlocinci u proslosti podsticali nasilje, prije svega Radovan Karadzic i Ratko Mladic, svakako ne doprinosi atmosferi stabilnosti i pomirenja, kao sto takvoj atmosferi ne doprinose ni jalove diskusije o prekrajanju granica u ovom regionu.

NN: Vjerujete li da ce HDZ BiH najesen doista poduzeti najavljene radikalne poteze?

WP: Od HDZ-a ocekujem da se potpuno vrati konstruktivnom diskursu u okviru uspostavljenih ustavnih struktura u Bosni i

Hercegovini. HDZ je izlozen znatnom pritisku da rijesi ovu situaciju u interesu svog birackog tijela. Nisu se ostvarile najave HDZ-a. Kurs HDZ-a nisu podrzale ni policijske snage niti hrvatska komponenta Armije Federacije. Vecina Hrvata u BiH smatra da je njihova buducnost u Bosni i Hercegovini. Predstavnici HDZ-a su sudjelovali u debati o Izbornom zakonu koja se vodila u Parlamentu BiH. HDZ je predlozio i svoj nacrt Izbornog zakona. Vjerujem da ekstremisti koji su prekrсили zakon i Ustav gube podrsku. Oni ce morati napustiti politicku scenu.

NN: Imate li utisak da HDZ BiH ceka rasplet krize u Makedoniji i na Kosovu, da bi u slucaju da Albanci ostvare svoje maksimilisticke zahtjeve i oni zatrazili svoj entitet u BiH?

WP: Kao sto sam rekao, politika takozvane "Hrvatske samouprave" je zablude i projekat koji je bio osudjen na propast. Nece biti treceg entiteta. Ovo je BiH, a ne Makedonija ili Kosovo. Buducnost Hrvata je u ovoj zemlji koja trenutno prolazi kroz znacajnu ustavnu reformu. Od ove godine, na osnovu moje odluke, hrvatski narod zajedno sa ostalim konstitutivnim narodima BiH ima status konstitutivnog naroda u oba entiteta. Sada imaju mogucnost da utjecu na zakonodavni proces i stave veto na svaki zakon za koji smatraju da narusava njihove vitalne interese. Vidite da okolnosti ovdje nije moguće uporediti sa drugim zemljama.

NN: Da li ste zadovoljni osadasnjih rezultatima kontrole Hercegovacke banke, odnosno da li bi uskoro mogle biti podignute neke optuznice na temelju konkretnih dokaza?

WP: Ne zelim predvidjeti rezultate do kojih ce doci istraga o Hercegovackoj banci. To je zadatak na kojem radi privremena upraviteljica Banke. Medjutim, uvjeren sam da ce biti prezentiran kompletan izvjestaj o aktivnostima Banke. Na kraju krajeva, kriminalci ce biti izvedeni pred lice pravde, a rjesavace se i problem ekstremista kojima je stalo samo do njihovih vlastitih finansijskih interesa. Vec je ocigledno da

je Hercegovačka banka bila financijska osnova za nezakonite i neustavne paralelne strukture koje su bile sastavni dio takozvane "Hrvatske samouprave".